

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

***Структури власності банків. Ділова репутація.
Реформа корпоративного управління***

Олександр БЕВЗ

**Директор Департаменту ліцензування
Національного банку України**

---

19 квітня 2017 року

Київ

Про що піде мова?

- Переосмислення функції ліцензування у Національному банку: початковий та постійний етап наглядового циклу
- Структури власності банків:
шлях від *opaque* до *transparent*
- Ділова репутація власників та керівників банків:
кваліфікаційна вимога та фільтр. Від формалізму до суті
- Корпоративне управління як один з ключових факторів успішного банку. Роль регулятора у реформі

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

1

---

*Ліцензування у Національному
банку України*

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Ліцензування у Національному банку України

Банківська ліцензія

Генеральна ліцензія на здійснення валютних операцій

Ліцензія на переказ коштів без відкриття рахунку

Ліцензія юридичним особам на інкасацію

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Що включає в себе ліцензування у Національному банку України

Створення нового банку

Погодження змін до статутів банків (у т. ч. зміна розміру капіталу)

Погодження призначення керівників банків

Погодження набуття та збільшення істотної участі в банках

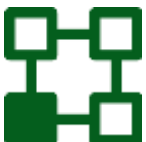
Попередня кваліфікація інвесторів неплатоспроможних банків

SALE

Генеральні валютні ліцензії

Реєстрація відокремлених підрозділів банків

Реєстрація платіжних систем, ліцензування переказу коштів

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Основні виклики ліцензування у 2015-2016 роках

Непрозорі структури власності у майже **половини** банків

Застарілі підходи до оцінки власників та менеджерів

Установлення бар'єрів для допуску в систему банкірів ліквідованих банків

Перехід від формалістичного до ризик-орієнтовного підходу у нагляді та ліцензуванні

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

2

Структури власності банків

Структури власності банків України

У 2015-2016 роках НБУ перевіряв структури власності всіх банків України

На початку 2015 року **44% банків** мали непрозору структуру власності

Після встановлення нових правил оцінки структур власності були перевірені всі банки

6 банків було виведено з ринку
за непрозору структуру власності

На сьогодні НБУ знає власників всіх банків

Чому важливо знати реальних власників банків?

- Контроль операцій з пов'язаними особами
- Обов'язок докапіталізації банку
- Відповідальність у разі неплатоспроможності банку або порушення законодавства

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Непрозорі структури власності: гра в хованки

Футбольна команда або 11 друзів Оушена

Штучне розділення акцій між акціонерами так, щоб частка кожного була менше 10%, таким чином потрібно щонайменше 11 осіб

Hugger-mugger або павутиння

Дуже складні структури власності з перехресними, циклічними або іншим ускладненими корпоративними відносинами

Сліпий траст або Все на довірі

Використання іноземних трастових структур для приховання реального бенефіціарного власника

PoA is not OK або Довіреність

Довіреність як спосіб сховати кінцевого власника

Пан Папандопулос або пані Ніколь

Використання підставних осіб з Кіпру або офшорних юрисдикцій

Mr Who або Маско, хто Ви?

Наявність у структурі власності людей з невідомою репутацією, відсутністю досвіду у фінансовому секторі тощо

Вимоги до розкриття структури власності банків

Структура власності банків вважатиметься прозорою, якщо вона дозволяє визначити:

- усіх власників **істотної участі** банку;
- усіх **ключових учасників** банку та всіх **ключових учасників** усіх юридичних осіб у ланцюгу володіння корпоративними правами банку;
- характер взаємозв'язків між цими особами

Власник істотної участі

... фізична або юридична особа, яка прямо/опосередковано, самотійно/спільно з іншими особами має можливість значного впливу на управління/діяльність банку/іншої юридичної особи, незалежно від формального володіння. Особа визнається власником опосередкованої істотної участі незалежно від того, чи здійснює така особа контроль прямого власника участі...

Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності пов’язаних із банком осіб” від 02.03.2015 р. № 218-VIII

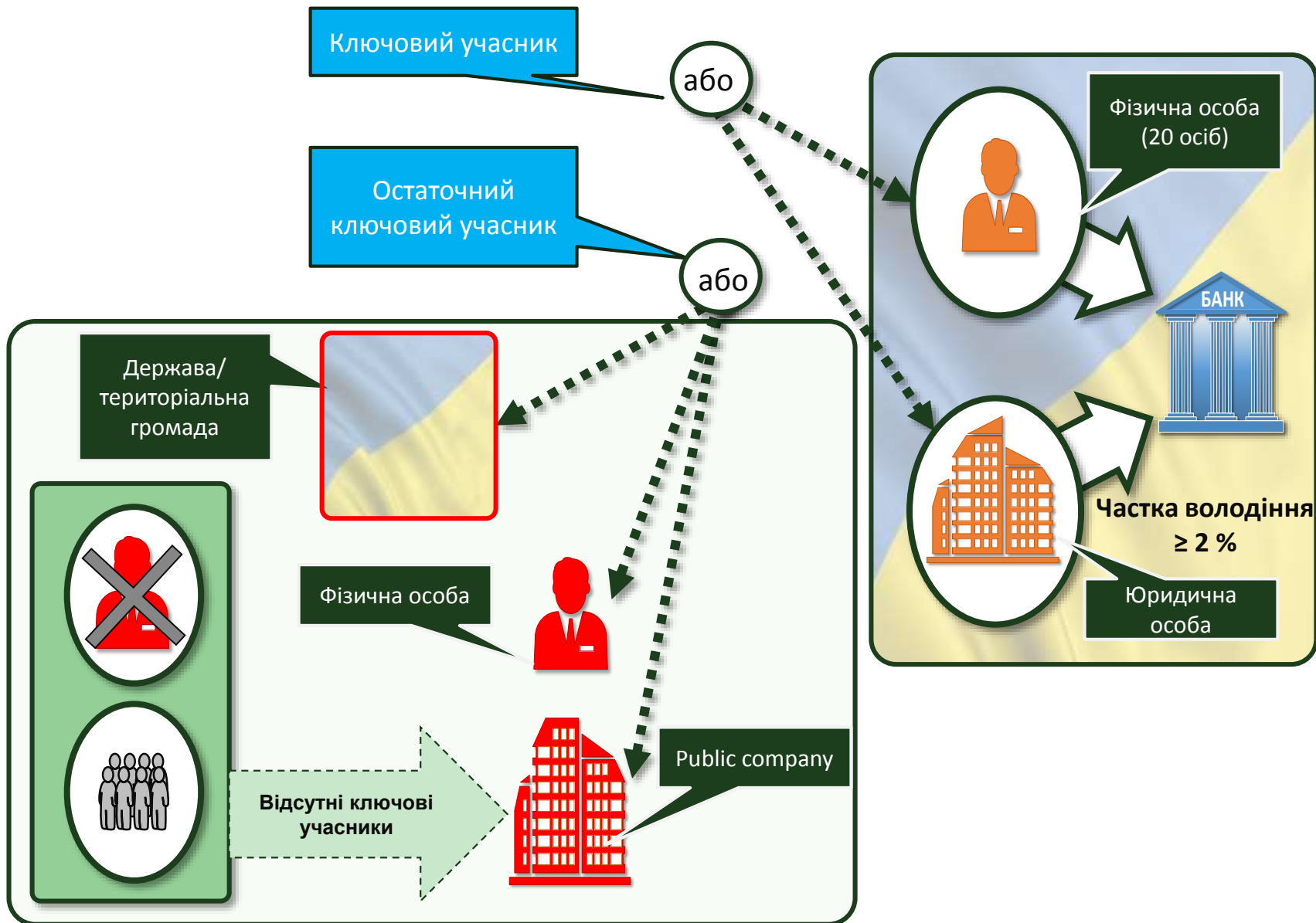
... має можливість впливати на визначення кредитної, інвестиційної та облікової політики, на прийняття рішень з основних напрямів діяльності банку або іншої юридичної особи через укладені угоди чи іншим шляхом.

Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженої постановою Правління Національного банку України № 368 від 28 серпня 2001 року

Ключові учасники та остаточні ключові учасники

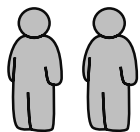
НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Як Національний банк встановлює справжніх власників банків і визначати їх підставних осіб

НБУ врегулював ситуацію розпорошення власності в банку між різними фізичними особами, коли жодна з них не є власником істотної участі

10 найбільших остаточно ключових учасників банку підтверджують свій майновий стан

У разі якщо Національний банк встановить незадовільний фінансовий або майновий стан принаймні **двох осіб**, які входять до складу десяти найбільших остаточно ключових учасників та сукупно володіють не менше ніж **п'ятьма відсотками** участі в банку, Національний банк має право визнати таку структуру власності банку непрозорою.

Дискреційні трасти

Структура власності банку є непрозорою, якщо його акції прямо або опосередковано належать так званому «дискреційному трасту»

Правовий режим власності дискреційних трастів передбачає розщеплення юридичної і бенефіціарної власності і не дозволяє встановити кінцевого власника істотної участі у банку

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

3

Оцінка ділової репутації

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Індикатори зіпсованої ділової репутації

1

Звільнення на вимогу НБУ або іншого органу

Заборона суду обіймати певні посади

2

Судимість за певні злочини

Адміністративні порушення

Санкції (Україна, інші держави, міжнародні організації)

Включення у перелік осіб, пов'язаних з тероризмом

3

Ключові індикатори відсутності бездоганної ділової репутації

5

Порушення фінансових зобов'язань

Невиконання податкових зобов'язань

4

Невиконання обов'язку з докапіталізації банку

Володіння істотною участю або керівництво неплатоспроможним або ліквідованим банком

Невжиття заходів для упередження неплатоспроможності банку

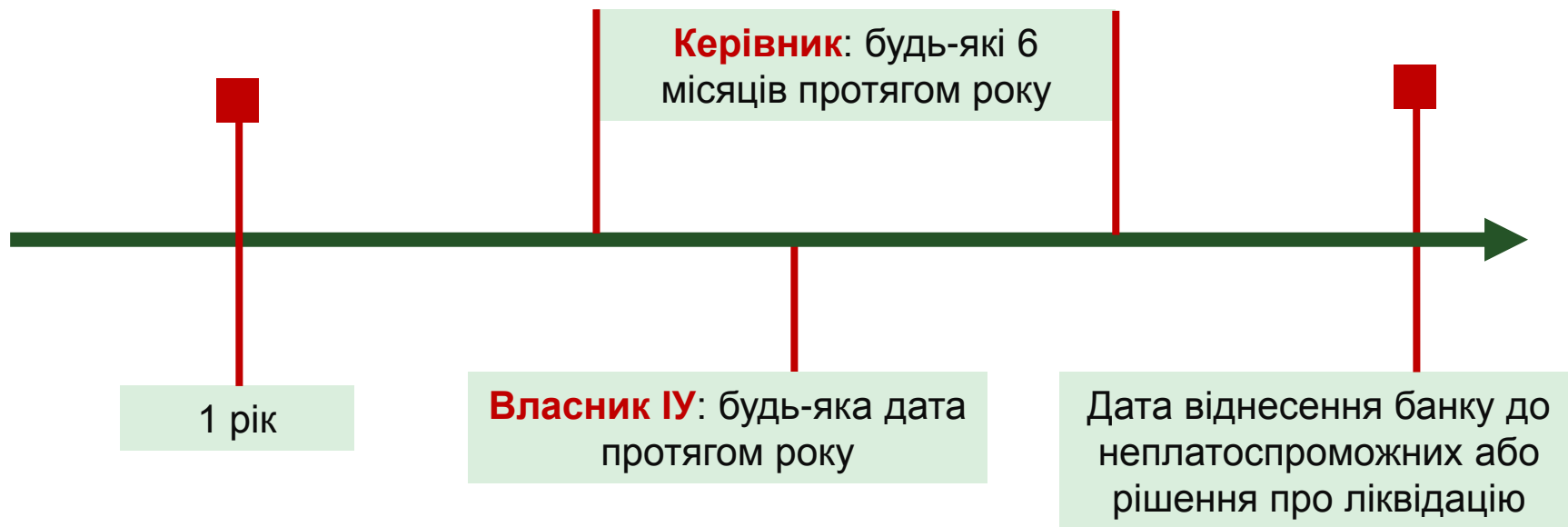
Бар'єри допуску в систему банкірів із закритих банків

3

5

10

років **заборони** обіймати керівні посади або
набувати істотну участь у банках
залежно від підстави «закриття» банку

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

4

Реформа корпоративного управління

Корпоративне управління у банках

Basel Committee for Banking Supervision
Guidelines Corporate governance principles for banks:

Корпоративне управління – система відносин між менеджментом компанії, її наглядовою радою, акціонерами та іншими «стейкхолдерами», що включає структуру таких відносин для досягнення цілей компанії та моніторингу їх виконання

Ефективне корпоративне управління – критично важливе для належного функціонування банківського сектору та економіки в цілому.

*Першочергова мета корпоративного управління – захист інтересів акціонерів банку **в узгодженні** з публічними інтересами на постійній основі. У банку інтерес акціонера є вторинним щодо інтересу вкладника.*

13 принципів корпоративного управління (1-4)

- 1. Відповідальність наглядової ради за банк:** призначення та контроль менеджменту, досягнення стратегічних цілей банку, структури управління та корпоративної культури
- 2. Кваліфікація та склад наглядової ради:** індивідуальна та колективна придатність членів ради, розуміння ними ролі та завдань корпоративного управління та здатність здійснювати об'єктивне судження щодо банку
- 3. Структура та робота наглядової ради:** рада повинна мати належну власну структуру та регулярно переглядати її з точки зору ефективності
- 4. Вищий менеджмент (правління) банку:** під керівництвом та наглядом наглядової ради правління повинно керувати банком з огляду на його бізнес-стратегію, ризик-апетит, політику винагород та інші затверджені політики

13 принципів корпоративного управління (5-9)

- 5. Управління у групі:** рада материнської компанії групи несе відповідальність за всю групу та забезпечення прозорого управління та діяльності цілої групи та її учасників, рада та правління материнської компанії повинні здійснювати аналіз ризиків організаційної структури групи
- 6. Функція ризик-менеджменту:** Банк повинен мати ефективну налагоджену функцію ризик-менеджменту під керівництвом «ризик-офіцера» з належним статусом, незалежністю, ресурсами та доступом до ради банку
- 7. Ідентифікація, моніторинг та контроль ризиків:** ризики повинні моніторитись на постійній основі в контексті цілого банку та окремих клієнтів. Структура функції з управління ризиками повинна постійно переглядатись.
- 8. Комунікація ризиків:** ефективне управління ризиками означає належну комунікацію в межах банку щодо ризиків, у т.ч. в частині інформування ради та правління банку

13 принципів корпоративного управління (9-13)

- 9. Комлаєнс:** рада банку відповідальна за забезпечення функції комплаєнсу, затвердити політику щодо неї як другої лінії контролю, банк повинен постійно моніторити ризики в частині комплаєнсу
- 10. Внутрішній аудит:** функція внутрішнього аудиту повинна бути незалежна, звітувати перед радою банку, допомогати раді та правлінню у ефективному управлінні банком у довгостроковій перспективі
- 11. Політика винагород:** повинна забезпечувати належне корпоративне управління та ризик-менеджмент
- 12. Розкриття інформації та прозорість:** керівництво банком повинно бути у належній мірі прозорим перед акціонерами банку, вкладниками, іншими стейкхолдерами та учасниками ринку
- 13. Роль регуляторів:** регулятори повинні надавати настанови та наглядати за корпоративним управління банків, у т.ч. шляхом оцінки керівників, своєчасних заходів реагування та обміну інформації між регуляторами

Напрямки реформи корпоративного управління в банках

- Підвищення ролі наглядових рад банків
- Посилення функцій внутрішнього аудиту та ризик-менеджменту
- Зміна підходів у погодженні керівників банків регулятором
- Розширення організаційних форм банків
- Підвищення вимог та ролі незалежних директорів банків
- Оцінка колективної придатності наглядових рад та правлінь
- Спрощення процедур консолідації у секторів

У контексті інших реформ корпоративного управління

- Зміна підходів до статусу публічності у акціонерних товариствах
- Посилення вимог до розкриття інформації для публічних компаній
- «Витіснення» міноритарних акціонерів та викуп акцій
- Закон про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю *